

Kannanotto 12.4.2017

Pelastakaa Lapset:

Turvattomiin maihin ei saa palauttaa lapsia tai lapsiperheitä, ellei lapsen etua ole huolellisesti arvioitu

Suomen kiristyneiden lakien ja linjausten seurauksena kielteisten päätösten saaneiden turvapaikanhakijoiden vapaaehtoiset ja pakkotoimiin perustuvat palautukset turvattomiin maihin kuten Afganistaniin, Irakiin ja Somaliaan ovat lisääntyneet.

Pelastakaa Lapset muistuttaa, että palautettavien lasten elinoloja heidän kotimaassaan ei **ole turvattu**: esimerkiksi Afganistanissa laajamittainen väkivalta ja sen uhka on lisääntynyt ja lähes kolmannes lapsista ei muun muassa tästä johtuen käy koulua. Pelkästään viime vuonna lähes tuhat lasta menehtyi väkivaltaisesti. Somaliassa taas vuosikymmeniä jatkunut konflikti lisää lasten turvattomuutta.

Aliravitsemus uhkaa lapsia niin Afganistanissa kuin Somaliassakin. YK ennustaa akuutista aliravitsemuksesta kärsivien lasten lukumäärän nousevan Afganistanissa yli miljoonaan tämän vuoden aikana. Somaliassa puolestaan Itä-Afrikkaa koetteleva kuivuus on ajanut yli kuusi miljoonaa ihmistä hätäavun tarpeeseen ja yksin viime vuoden marraskuun jälkeen yli puoli miljoonaa on paennut kodeistaan joko maan sisällä tai naapurimaihin.

Pelastakaa Lasten näkemys on, että **pakkopalautukset aiheuttavat merkittävän riskin erityisesti lapsille**. Paluu ei useinkaan tarkoita paluuta kotiin, koska perheet eivät voi palata kotiseudulle vaan joutuvat maansisäisiksi pakolaisiksi. Suomi lisää näin ollen toiminnallaan Irakin, Afganistanin ja Somalian jo ennestään suurta pakolaisuuden taakkaa.

Palautus ei saa olla ristiriidassa palautuskiellon periaatteen kanssa, jonka mukaan ketään ei saa palauttaa alueelle, jossa häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Lapset ja lapsiperheet tarvitsevat tässä erityistä suojelua.

Pelastakaa Lapset huomauttaa, että Suomi on sitoutunut takaamaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen jokaisen lapsen kohdalla. Sopimus koskee yhtä lailla yksin maahan tullutta turvapaikanhakijalasta, vanhemmistaan eroon joutunutta lasta, sekä lasta, joka on saapunut Suomeen huoltajansa tai muun perheenjäsenensä kanssa.

Lapsen oikeuksien sopimuksen ratifioimisen myötä **Suomen tulee huolehtia lapsen edun toteutumisesta kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä.** Jokaisella lapsella on oikeus elämään ja turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja koulutukseen, ja suojeluun väkivallalta. Konfliktimaissa lapset ovat vaarassa joutua värvätyiksi aseellisiin joukkoihin, yhteisönsä hylkimiksi tai eroon perheistään ja suvuistaan.

Perheenjäsenten erottamista toisistaan tulee välttää, eikä vanhempia pidä karkottaa ilman lapsiaan, jos palauttaminen ei ole lapsen edun mukaista.

Lapsen edun perusteellinen arviointi palautuksissa on usein puutteellista

Pelastakaa Lasten ohjelmatyöstä saatujen kokemusten perusteella lapsen edun arviointia tehdään turvapaikkaprosessin eri vaiheissa puutteellisesti.

Lapsen edun arviointi tarkoittaa yksilöllistä arviointia ja muutoksia maahanmuutto- ja rajavalvonnan toimintatavoissa, säilöönnotossa, perheenyhdistämisissä ja pääsyssä peruspalveluihin. Palautukset on toteutettava turvallisesti, ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia kunnioittaen ja perustuen vapaaehtoiseen paluuseen.

Lasten psykososiaalisten tarpeiden turvaaminen, oikeus koulutukseen ja asianmukaiseen kasvuympäristöön on varmistettava jokaisen palautettavan lapsen kohdalla.

Pelastakaa Lapset muistuttaa, että **pelkkä yleinen turvallisuusarvio ei riitä**: lapsen turvallisuus on taattava perustelemalla miten lapsen etu päätöksen seurauksena toteutuu. Tämä koskee kaikkia lapsia, myös perheidensä tai huoltajiensa kanssa tulleita alaikäisiä.

Pelastakaa Lapset vaatii, että Suomi

- **lopettaa viipymättä kaikkien alaikäisten pakkopalautukset.** Jokaisen yksin tai perheensä kanssa liikkuvan lapsen palautus tulee perustua aitoon vapaaehtoisuuteen. Lapsen tulee olla tietoinen oikeuksistaan, eikä vapaaehtoisuus saa perustua painostukseen missään muodossa. Painostaminen paluuseen esimerkiksi perheen erottamisella ei ole lapsen edun mukaista. Vapaaehtoisuus ei tarkoita, ettei lapselle anneta muita vaihtoehtoja. Lähtökohtana on oltava perheen pysyminen yhdessä.
- **ei poista maasta yhtäkään lasta tai lapsiperhettä ilman läpinäkyvää lapsen oikeudet huomioivaa arviointiprosessia.** Palautuksia valmistelevien viranomaisten on perusteltava yksilölliseen arvioon perustuen, miten lapsen etu huomioidaan prosessin eri vaiheissa, oli kyse yksin tulleesta tai perheestään eroon joutuneesta lapsesta tai lapsiperheestä. Lapsella tulee olla realistinen mahdollisuus integroitua takaisin lähtömaahansa, jotta hänen oikeuksiensa voidaan katsoa toteutuvan. Kaikkia toimenpiteitä on myös pystyttävä seuraamaan ja arvioimaan jälkikäteen.
- **ei ota yhtäkään lasta tai tämän perhettä säilöön osana palautusprosessia.** YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan säilöönnottoa tulee välttää viimeiseen asti. Vaihtoehtoja säilöönnotolle on kehitettävä.
- **takaa palautuksissa lapsen turvallisuuden Suomessa, lapsen lähtömaassa sekä mahdollisessa kolmannessa maassa.** Lapsen turvallisuus ei ole riippuvainen ainoastaan lähtömaan yleisestä turvallisuusarviosta. Vainon ja kaltoinkohtelun mahdollisuus myös esimerkiksi yhteisön tai perheen sisällä on huomioitava.

- **ei palauta ketään alueelle, jossa häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu.** Lapsia ei saa palauttaa maahan, jossa heille voi aiheutua korjaamatonta vahinkoa, he voivat joutuvat ihmiskaupan uhriksi tai heidät rekrytoidaan aseellisiin joukkoihin. Riskiarvio on tehtävä huolellisesti, lapsen iän ja sukupuolen huomioiden sekä ottamalla huomioon palautuksesta aiheutuvat vakavat seuraukset kuten ruuan, terveydenhuollon ja koulutuksen puutteen.
- **arvioi uudelleen ulkomaalaislain kiristysten ja maahanmuuttoviraston maalinjausten vaikutukset lapsenoikeus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta** sekä esittää keinoja, miten vältetään turvapaikanhakijoita joutumasta oikeudettomaan välitilaan ja paperittomuuteen.
- **tiedottaa turvapaikkaa hakeville perheille heidän omalla äidinkielellään heitä koskevista päätöksistä ja toimenpiteistä avoimesti ja ajantasaisesti.** Lapsille tulee antaa tietoa erikseen heidän taustansa, ikätasonsa ja kehityksensä huomioivalla tavalla. Perheille tulee myös jakaa tietoa heidän omalla kielellään YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen lapsille tarjoamasta suojasta. Turvapaikkaprosessin kaikissa vaiheissa on varmistettava, että tietoa annetaan alaikäisille lapsiystävällisesti ja selkeästi, lasten kanssa työskentelyyn koulutettujen ammattilaisten toimesta. Yksin tulleille ja huoltajistaan eroon joutuneille lapsille on järjestettävä koulutettu edustaja ja oikeusapu koko prosessin ajan.
- **huolehtii, että Suomessa ja EU:ssa toimitaan Euroopan unionin perusoikeusviraston ohjeistuksen mukaan:** EU Agency for Fundamental Rights Guidelines on Apprehension of migrants in an irregular situation.